

קד:

תורה אור

- בבו תבכה בלילה ודמעתה על לילה אין לה מנחם מכל אהביה כל רעייה בגדו בה והיו לה לאיבים: איכה א ב ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו הקם בלילה ההוא:

- אלי כבתולה חגרת שק על בעל נעוריה: יואל א ח

- היו צריקה לראש איביה שלו כי יי הוגה על רב פשעיה עולליה תקבנו שבי לפני צר:

- איכה א ה מוצק לה כעת הראשון תקל ארצה ויכלו וארצה נפתלי והאחרון הכבד דרך הם עבר הדרך גליל הגוים:

- ישעיהו ח כג לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב ממכאבי אשר עולל לי אשר הוגה יי ביום הרוץ אפא:

- ויי המשר על סדם ועל עמרה נפרת ואש מאת מן השמים:

- בראשית ט כד מקורם שילך אש בעצמתי וידדקה פרש רשת לרגלי השיבני אחרו נתנני שממה כל היום דוך: איכה א יג ויגדל עון בת עמי ממשאת סדם והתפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים: איכה ד ו הנה זה היום עון סדם אחרתך נאח שבעת לחם וישלח השקט הזה בין ולבנותיה ויד עני ואביון לא תחזיקו:

- ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לבדות למו בשר בת עמי:

- איכה ד י

- סלה כל אבירי אדני בקירי קרא עלי מועד לשבר בחורי נת דרך אדני לבתולות בת יחודה: איכה א טו
- פצו עליך פיהם כל אויבך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אף זה היום שקינהו מקאנו ראינו:

- איכה ב טז הלא ידעו כל פעלי און אכלי עמי אכלו לחם יי לא קראו:

- תהלים יד ד חיות איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשבים: משלי כב כט המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני ומה ידעת דבר: איוב לו לג לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי: מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי:

תהלים ט ט-י

אחד. מן הנשצים לחצרו: **גמל**. זו שמהלכת לפנינו סומא וכו':

נמלד שרואה. שאינה אוכלת פעמים מלד ימין ופעמים מלד שמאל כזהמה הרואה שאוכלת מכאן ומכאן אלא מלד שרואה אוכלת]: יין

מטפטף ושוקע. בקרקע ורואין אנו צין רגליו הטיפין שנפלו כשעצרה הגמל במקום זה מלד אחד שקועין ומלד אחר הטיפין של שמן שנפים: **נפנה ללדין**. שכן דרך ישראל להיות לנוע: **רדף**. השבאי דרך הגמל והמנהיג ומלל כדבריהם. ואמר טי אומם יהודים על אותו שבאי אדונייהם שהוא צן קלסתר מלך אשקנ"ק בלע"ז שהיה ליוקנו דומה למגמת פניו של אותו קלסתר של מלך שבזנו הולידו: **על עסקי לילה**. לפי שבזו אותו לילה כביית חנם: **קולו נשמע**. יותר מציוס כלאמרינן בעלמא (יומא דף כ.) מפני מה אין הקול נשמע ציוס ככלילה מפני גגלגל חמה המנסר בקיעו והיינו דכתיב ככה תכלה כלילה כדי שיהא קולה נשמע וירחמו עליה ואף על פי כן אין מנחם לה: **כוכבים ומולות כוכים**. שנכמרו רחמים עליו: **כוכה כגדו**. מתוך שנשמע כהדיא מרכז לכו של אדם השומע קולו לבכות עמו: **ריסי עיניו**. שער שבצבת העין היה מופל ונכפל על העין מרוב דמעות: **אלי**. קונונו. קינה⁽¹⁾ מתרגמין אליא: **על צעל נעוריה**. שבוכה תמיד ומלאיה דמעות: **על לחיה**. לשון לחות ונערות כגון לח ויש: **מכאן לקובלנא מן הסורה**. כשאלס מודיע לעירו לאחר לריץ שיאמר לו לא תבא זאת לך כמו שנאה אלי כי קשה הוא לשמוע שפעמים חוזרת עליו והמקפיד על כך אין צו משום ניוחוס. ל"א לקובלנא כשים לו כרה יודיענה לרבים קובלנא כעקה. ל"א נגדי⁽²⁾ דמתרגמין קבל כאלס שאומר לחצרו לא כנגדך אני אומר: **וירדנא**. ושרף אותה והיינו עשאוני כעובדי דת שדניי בלש כסדום: ⁽³⁾ **לא אליכס**. נציא היה מתנווד על החורבן כאלו באה עליו כרה ומהפכה לאחרים ואומר להם לישראל לא תהא לכם כרה כזו. כמדומה לי נציא היה מדבר כנגד בני משה או כנגד יי השנטיס שלא הגלה צבוכדננר: **וירדנא**. לשון שצירה כמו (צמדנר דה) וירד

מיעקב כאלס המושל בחצרו להלקותו ולשצרו: הכי גרסינן **ויגדל עון כס עמי מחטאת סדום** מן התורה כל עוברי דרך אמר רב עמרם אמר רב עשאוני כעוברי על דת דאילו בסדום כתיב ו'וה' המפיר על סדום ואילו בירושלים כתיב י'ש בדבר אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים עמי מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים שלא היתה בסדום כתיב י'הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב י'די נשים רחמניות בשלו ילדיהן ⁽¹²⁾סלה כל אבירי ה' בקרבי כאדם שאומר לחברו נפסלה ממבט זו ⁽¹³⁾פצו עליך פיהם אמר ר' יוחנן בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם ⁽¹⁴⁾אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו טועם טעם לחם ה' לא קראו רב אמר אלו הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות מי מנאן אמר רב אשי אנשי כנסת הגדולה מנאום אמר רב יהודה אמר רב בקשו עוד למנות אחד באה ⁽¹⁵⁾דמות דיוקנו של אביו ⁽¹⁶⁾ונשטחה לפנייהם ולא השגיחו עליה באה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו עליה יצאה בת קול ואמרה להם ⁽¹⁷⁾חיות איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים מי שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים וביתו בנה בשלש עשרה שנה לפני מלכים יתיצב [בל יתיצב] לפני חשוכים ולא השגיח עליה יצאה בת קול ואמרה ⁽¹⁸⁾המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו' דורשי רשומות היו אומרים כולן באין לעולם הבא שנאמר ⁽¹⁷⁾לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי לי גלעד ⁽¹⁹⁾(ולי מנשה) זה אחאב שנפל ברמות גלעד מנשה כמשמעו אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרים יהודה מחוקקי זה אחיותפל דקאתי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

וכי משוא פנים יש צדנר. והואיל ישראל רעים יותר מקדום למה לא נהפכו כסדום. לשון אחר וכי משוא פנים יש צדנר דהתם כתיב ו'ה' המפיר הוא בעצמו והכא כתיב שלח על ידי שליח: **מדה יסירה**. לטובה דבירושלים כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לצרות למו שהיתה מומנת חכמתה ואוכלת צנה אלמא רחמניות היו ואילו כסדום כתיב יד עני ואציון לא החזיקה ומדה זו כפרה עליהם שלא נהפכו. לשון אחר מדה יתירה פורענות גדולה היתה צירושלים שילדיהם היו אוכלת זו עס זו דכתיב היו לצרות למו ואילו כסדום כתיב גאון שבעת לחם שלא טעמו טעם עוני הא למדת גדול פורענות ירושלים מפורענות סדום ולא היה משוא פנים צדנר: **סלה**. לשון מסלה כלומר כל האצירים פסלס הקצ"ה ועשאלס פסוליס וכזושים כמסלה זו והיינו דמיא למטבע שנפסל ואין לו תקנה: **מפני מה הקדים פ"א לעי"ן**. כרוב האלפא ביתא שנצאיכה: **מפני מרגלים**. שהקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו צעין: **טועס טעס לחס**. שהכותיס⁽¹⁾ מואליס טעמם בלחמם של ישראל שהנאה הוא להם כשגוזלין אותן: **אלו הדיינין**. מטע משפט צבציל עונותיהם היו לחס עמי למאלל אויביו: **מלמדי טינוקות**. שעושין מלאכתן רמיה: **מי מנאן**. להנך מלכים והדיוטות דקתני בבתמי' אין להם חלק: **עוד אחד**. שלמה: **דיוקנו**. של דוד אציו נשתטח לפנייהם שלא למנותו עמהם: **לא יסילצ לפני חשוכים**. בניהנס: **פני מלכים יסילצ** כגן עדן ולא לפני חשוכים: **המעמך ישלמנה**. וכי עליכס לשלס תשלומי עונשו לאדס שאלס ממאסיס צו בשלמה לומר שאין לו חלק לעולס הכא: **כי אספס סנחר ולא אני**. וכי בחסירה צכס תלויה ולא צי לומר מי שיש לו חלק ומי אין לו חלק הלכ צי הדנר תלוי: **דורשי רשומות**. דורשי פסוקיס כדכתיב (דניאל י) את הרשוס ככתב אלמא היו אומרים שלכוּלס יש להם חלק אפילו למנשה וירענעס ולאחאב: **לי גלעד ולי מנשה**. עלי לסבול עונס כדי שיהו הס זוכים: **מנשה כמשמעו**. מנשה צן מחסיה: דקא

הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים אמר ר' רבא אמר ר' יוחנן כל המציק לישראל אינו עיף ⁽⁶⁾לא אליכם כל עוברי דרך אמר ר' רבא אמר ר' יוחנן מכאן לקובלנא מן התורה כל עוברי דרך אמר רב עמרם אמר רב עשאוני כעוברי על דת דאילו בסדום כתיב ו'וה' המפיר על סדום ואילו בירושלים כתיב י'ש בדבר אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים עמי מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים שלא היתה בסדום כתיב י'הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב י'די נשים רחמניות בשלו ילדיהן ⁽¹²⁾סלה כל אבירי ה' בקרבי כאדם שאומר לחברו נפסלה ממבט זו ⁽¹³⁾פצו עליך פיהם אמר ר' יוחנן בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם ⁽¹⁴⁾אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו טועם טעם לחם ה' לא קראו רב אמר אלו הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות מי מנאן אמר רב אשי אנשי כנסת הגדולה מנאום אמר רב יהודה אמר רב בקשו עוד למנות אחד באה ⁽¹⁵⁾דמות דיוקנו של אביו ⁽¹⁶⁾ונשטחה לפנייהם ולא השגיחו עליה באה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו עליה יצאה בת קול ואמרה להם ⁽¹⁷⁾חיות איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים מי שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים וביתו בנה בשלש עשרה שנה לפני מלכים יתיצב [בל יתיצב] לפני חשוכים ולא השגיח עליה יצאה בת קול ואמרה ⁽¹⁸⁾המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו' דורשי רשומות היו אומרים כולן באין לעולם הבא שנאמר ⁽¹⁷⁾לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי לי גלעד ⁽¹⁹⁾(ולי מנשה) זה אחאב שנפל ברמות גלעד מנשה כמשמעו אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרים יהודה מחוקקי זה אחיותפל דקאתי

מסורת הש"ם

6] יפי' שהוכרי נפיה דנרן אלז בהמורו ישראל מסתלק לנדרים קך איתא צפי הרי"ש טהרות פ"ד מ"ה], 3] תענית כט. סוטה לה.], 4] ו"ל הלילה], ד] ו"ל רבה], 5] גיטין ט: ע"ש ע"י תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא יאמרו כיד אומה שפילה מסר אל כניו כלומר קודם שמילך כבר נעשה ראש], 6] פ"י נסון במאמר הלוא ממלא בשל"ה למסכת פסחים קעב.], 7] ו"י פ"י ברכות כד. ד"ה דורשי וכו']], 8] צנעי' ליתא וכו'ל], 9] ע"י בערוך ערך קלסטרלא ח' איתא הגירסא שהיא לפנינו בגמרא דהכא וכו' תפין דברי רש"י הללו], 10] וירמיה וז, 11] שמואל ין, 12] ו"ל לפני ד"ה מנאן], 13] כ"סא: שאומות העולם, 14] כ"סא: שאומות העולם,

הגהות הב"ח

6] גמרא דיוקט של אציו ונשתטחה לפנייהם:

הגהות הגר"א

1] גבי' שנה' כי לא מושף. ממחק מיתב שנאמר: 2] שם ומכיו ויגדל. ממחק מיתב ומכיו: 3] שם בסוף ולי מנשה. ממחקו כי מיתב הללו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

1] בגמרא כל המילר לישראל נעשה ראש שנה. מלת שנאמר נמחק:

לעזר רש"י

אשקנ"ק [אישקנצור"]. מלצר, שר המשקים.

מוסף רש"י

דורשי רשומות. קשריס וסמומים הכלולים בתורה (ברכות כד.).